

- dreptul la grevă, exercitat în conformitate cu legile fiecărei țări;
- exercitarea acestor drepturi nu poate face obiectul altor restrângeri decât acelea care, prevăzute de lege, constituie măsuri necesare, într-o societate democratică, pentru securitatea națională, siguranța publică, apărarea ordinii și prevenirea infracțiunilor, protejarea sănătății sau a moralei ori pentru protecția drepturilor și libertăților altora;
- în exercitarea acestor drepturi, pot fi impuse unele restrângeri membrilor forțelor armate, ai poliției sau ai administrației de stat;
- garanțiile în exercitarea acestor drepturi de către persoanele din forțele armate și poliției, precum și eventualele restrângeri impuse acestora se stabilesc prin legislația națională;
- exercitarea libertății de asociere și a drepturilor conexe este reglementată, de regulă, pentru activitatea din cazărmi și unități pe timpul stării de normalitate. Pe timpul misiunilor de luptă, crizelor, situațiilor de urgență sau pe durata misiunilor internaționale desfășurate în alte țări, pot interveni restrângeri sau limitări suplimentare;
- măsurile de restrângere sau limitare a exercițiului libertății de asociere și a drepturilor conexe trebuie să fie proporționale cu situațiile care au determinat măsurile respective, să fie aplicate nediscriminatoriu și fără a aduce atingere existenței dreptului sau a libertății.

I.2. Dreptul intern

În România, libertatea de asociere se înscrie între valorile supreme⁴⁴, garantate de prevederile constituționale și legale în vigoare.

În dreptul intern, libertatea de asociere este reglementată de către următoarele instrumente juridice: **Constituția**

României⁴⁵, **Ordonanța Guvernului nr.26 din 30 ianuarie 2000, cu privire la asociații și fundații**⁴⁶, **Legea nr. 188/1999 privind Statutul funcționarilor publici**⁴⁷, **Legea nr. 53/2003**⁴⁸ - **Codul muncii**⁴⁹ și **Legea nr. 54/2003 - Legea sindicatelor**⁵⁰.

Din examinarea acestor instrumente juridice se desprind următoarele:

- cetățenii se pot asocia liber în partidele politice, în sindicate, în patronate și în alte forme de asociere;
- nu pot face parte din partidele politice judecătoria Curții Constituționale, avocații poporului, magistrații, militarii activi ai Armatei Române, polițiști și alte categorii de funcționari publici stabilite prin lege organică. Restrângerea activității se face numai prin lege și numai dacă se impune, după caz, pentru asigurarea securității naționale, a ordinii, a moralei publice, precum și a unor cazuri naturale ori ale unui sinistru deosebit de grav. Măsura trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o, să fie aplicată în mod nediscriminatoriu și fără a duce la atingerea existenței dreptului sau a libertății de asociere. Dispozițiile constituționale privind drepturile și libertățile cetățenilor vor fi interpretate și aplicate în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care România este parte, în cazul existenței unor neconcordanțe între pactele și tratatele amintite și legile interne, având prioritate reglementările internaționale, cu excepția când dispozițiile interne sunt mai favorabile.
- persoanele fizice și juridice care urmăresc desfășurarea unor activități de interes general sau în interesul unor colectivități ori, după caz, în interesul lor personal nepatrimonial pot constitui asociații ori fundații, excepție făcând partidele politice, sindicatele și cultele.

*

Prin urmare, se înțelege că libertatea de asociere constituie un element fundamental al societății democratice, în care concentrarea și interacțiunea dintre diferitele grupuri sociale este necesară pentru a permite articularea și conturarea diferitelor puncte de vedere ale cetățenilor.

II. Biserica Ortodoxă Română vs. Curtea Europeană a Drepturilor Omului

În conștiința poporului român, dintotdeauna au fost prezente două entități, care au avut ca obiectiv slujirea omului, și anume Statul și Biserica, în speță cea Ortodoxă, două întreguri ale aceluiași întreg, care tot timpul a urmărit instaurarea stării de fericire sau de mântuire, prin respectarea drepturilor și libertăților fundamentale, precum și prin aducerea la îndeplinire a acelorași fundamentale obligații.

Statul, care-și are fundamentul în „unitatea poporului român și solidaritatea cetățenilor săi”⁵¹, reprezintă organizația politică deținătoare a monopolului forței de constrângere, al elaborării și aplicării dreptului, exercitată în cadrul unei societăți umane de pe un anumit teritoriu, în timp ce Biserica este suma de clerici, monahi și mireni, constituiți canonic în parohii și mănăstiri, ce formează societatea religioasă de origine apostolică⁵², ce-și are fundamentul în Jertfa cea plină de Înviere a „Capului”⁵³ său și care se îngrijește, prin respectarea normelor de credință și a legiurilor bisericesti, să conducă pe om pe calea mântuirii, ca expresie a stării de supremă fericire, dobândită prin comuniunea cu „Dumnezeu cel viu”⁵⁴.

De aceea, se înțelege că cele două entități converg, se contopesc, aproape că se confundă în slujirea lor, fiind „neamestecate, neschimbate, neîmpărțite și nedespărțite”⁵⁵, fiecare păstrându-și loialitatea sa una față de cealaltă și forța sa identitară, Statul fiind „național, suveran și independent, unitar

și indivizibil”⁵⁶, iar Biserica „autocefală și unitară în organizarea și în lucrarea sa pastorală, misionară și administrativă”⁵⁷, lucrare ce „se bucură”⁵⁸ de sprijinul Statului, căruia, pe baza principiului bazileo-constantinopolitan, îi este loial, Biserica având față de Stat o atitudine corectă, respectându-i suveranitatea și cinându-l după cuviință.

Mergând pe firul normei constituționale, Biserica Ortodoxă Română dintotdeauna a avut convingerea mărturisită că „România este patria comună și indivizibilă a tuturor cetățenilor săi, fără deosebire de rasă, de naționalitate, de origine etnică, de limbă, de religie, de sex, de opinie, de apartenență politică, de avere sau de origine socială”⁵⁹, ea fiind un „stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989, și sunt garantate”⁶⁰, cu adevărat fiind garantate, pentru că „nimeni nu este mai presus de lege”⁶¹, cetățenii patriei fiind „egali în fața legii și a autorităților publice, fără privilegii și fără discriminări”⁶², ei beneficiind de toate „drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi”⁶³.

Studiul de față, fundamentat pe o atentă interpretare canonic-juridică, dorește să facă o interpretare pertinentă și cu bună-credință a libertății de asociere în Biserică, căutând să lămurească asupra dreptului clericilor și mirenilor la libera asociere în organizații de tip sindical, drept recunoscut prin hotărârea în primă instanță a completului de judecători din cadrul secției a III-a a Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO).

II.1. Libertatea de asociere – Curtea Europeană a Drepturilor Omului⁶⁴

Sindicatul-reclamant, „Păstorul cel Bun”, avea să fie fondat la data de 4 aprilie 2008 de către 35 de membri ai clerului și personalului laic al Bisericii Ortodoxe Române, în majoritate preoți din parohiile Olteniei, aflate în sud-vestul României, având ca scop apărarea drepturilor și intereselor profesionale, economice, sociale și culturale ale preoților și membrilor laici ai sindicatului în raporturile lor cu ierarhia Bisericii Ortodoxe Române și cu Ministerul Culturii și al Cultelor, de aceea a solicitat acordarea personalității juridice și înscrierea în registrul sindicatelor, solicitare la care reprezentantul Arhiepiscopiei Craiovei și al Mitropoliei Olteniei s-a opus, argumentând că Statutul intern al Bisericii Ortodoxe Române interzice înființarea oricărei forme de asociație fără acordul prealabil al Chiriarhului, ceea ce Ministerul Public a considerat a fi neconform legii, deoarece Statutul intern al Bisericii Ortodoxe Române nu putea să interzică a se constitui în sindicat, preoții și laicii implicați fiind toți angajați ai Bisericii Ortodoxe Române și având, în această calitate, dreptul de a se asocia pentru a-și apăra drepturile.

Ca urmare, prin hotărârea din 22 mai 2008 a Tribunalul Dolj⁶⁵, a decis înscrierea în registrul sindicatelor a Sindicatului „Păstorul cel Bun”, conferindu-i astfel personalitate juridică, hotărâre atacată cu recurs de Arhiepiscopia Craiovei și Mitropolia Olteniei, prin care avea să susțină că libertatea de religie și autonomia comunităților religioase, garantate de Constituție, erau mai presus de libertatea de asociere sindicală, cauză acceptată de Tribunalul Dolj, care prin hotărârea din 11 iulie 2008⁶⁶, a anulat hotărârea dată de prima instanță și a respins cererea de acordare a personalității juridice și înscrierea în registrul sindicatelor pentru „Păstorul cel Bun”.

Invocând articolul 11 al Convenției Europene a Drepturilor Omului⁶⁷, sindicatul reclamant a pretins că respingerea recursului lor a adus atingere dreptului membrilor săi să fondeze sindicate, depunând într-acest sens cererea nr. 2330/09, înregistrată la CEDO la data de 30 decembrie 2008.

În data de 13 decembrie 2011, cu cinci voturi „pentru” și două „împotriva”⁶⁸, în cauza autointitulatului sindicat al preoților din Mitropolia Olteniei, „Păstorul cel Bun”, contra României, având ca obiect dreptul clericilor și mirenilor la libera asociere în organizații de tip sindical, completul de judecatori din cadrul secției a III-a a Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO) a considerat că instanțele române au încălcat articolul 11 din Convenția europeană a drepturilor omului, care permite statelor să impună restricții privind dreptul la organizare numai în cazul unor membri ai forțelor armate, poliției sau administrației de stat, și numai cu condiția ca restricțiile să fie legitime.

În România, preoții și mireni își îndeplinesc atribuțiile în cadrul Bisericii Ortodoxe Române pe baza unor contracte individuale de muncă, salariile lor fiind plătite în principal de stat și acoperite de sistemul general de asigurări sociale, motiv pentru care Curtea Europeană a Drepturilor Omului a considerat că o relație bazată pe un contract nu poate fi „clericalizată” până în punctul de a fi exceptată de la toate normele dreptului civil, ceea ce a determinat Curtea să verifice dacă restricția impusă de stat libertății de asociere a răspuns unei „necesități sociale imperioase”.

Refuzul de a înregistra sindicatul s-a bazat pe legile privind libertatea de asociere și libertatea religioasă, interpretate în lumina Statutului Bisericii Ortodoxe Române și, prin urmare, a avut o bază legală.

Examinând recursul autointitulatului sindicat al preoților din Mitropolia Olteniei, „Păstorul cel Bun”, Curtea Europeană

a Drepturilor Omului a acceptat că refuzul de a înregistra sindicatul a urmărit scopul legitim de a proteja ordinea publică prin încercarea de a preveni o discrepanță între lege și practica privind înființarea unor sindicate pentru angajații Bisericii, însă, deoarece justiția din România nu a stabilit că programul sindicatului este incompatibil cu o „societate democratică“, cu atât mai puțin că ar reprezenta o amenințare la adresa democrației, criteriile, care definesc o „necesitate socială imperioasă“, nu se îndeplinesc.

Totodată, neluându-se în considerare repercusiunile contractului de muncă asupra relației angajator-angajat, precum și distincția dintre membrii clerici și mireni angajați ai Bisericii sau problema dacă normele ecleziastice, care interzic calitatea de membru de sindicat, sunt compatibile cu reglementările interne și internaționale, ce garantează dreptul în cauză - probleme de o importanță crucială în echilibrarea diferitelor interese în joc -, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că refuzul de a înregistra sindicatul nu s-a bazat pe clauzele din contractele de muncă, ci pe dispozițiile Statutului Bisericii Ortodoxe Române, intrat în vigoare în 2008, după ce angajații în cauză și-au preluat atribuțiile în cadrul Bisericii Ortodoxe Române.

Poziția specială ocupată de religia ortodoxă în România, de care Curtea Europeană a Drepturilor Omului este conștientă, nu poate justifica în sine refuzul de a înregistra sindicatul, având în vedere faptul că dreptul angajaților Bisericii Ortodoxe Române de a adera la un sindicat a fost deja recunoscut de instanțe românești.

În consecință, în absența unei necesități sociale imperioase, o măsură atât de radicală, precum refuzul de a înregistra sindicatul, „este disproporționată în raport cu scopul urmărit“ și, prin urmare, „necesară“ într-o societate democratică, încălcând art. 11.

De asemenea, în temeiul art. 41 (satisfacție echitabilă) din Convenție, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a apreciat că România trebuie să plătească sindicatului reclamant 10.000 de euro pentru toate capetele de daune.

Totuși, în urma opiniei divergente formulate în cauză, s-a reținut că, în cazul unor conflicte în interiorul cultului ortodox, autoritățile române sunt cele mai îndreptățite să aprecieze faptul, ținând cont de faptul că sunt mult mai bine plasate decât Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

La 9 iulie 2012 colegiul Marii Camere a acceptat solicitarea de retrimiteră în fața Marii Camere formulată de către Guvernul Român.

În data de 7 noiembrie 2012, cu cincisprezece voturi „pentru“ și șase voturi „împotriva“, Marea Cameră a Curții Europene a Drepturilor Omului a reținut ca legal dreptul angajaților, clerici și mireni, ai Bisericii Ortodoxe Române de a se constitui în sindicat, pentru apărarea drepturilor lor economico-financiare.

II.2. Libertatea de asociere – Biserica Ortodoxă Română

În virtutea actualizării permanente a Jertfei Hristosului Înviat, Biserica este „Una, Sfântă, Sobornicească și Apostolească”⁶⁹, membrii ei nemaifiind „străini și locuitori vremelnici”⁷⁰, ci „cetățeni cu sfinții și casnici ai lui Dumnezeu, zidiți fiind pe temelia apostolilor și a proorocilor, piatra cea din capul unghiului fiind Însuși Iisus Hristos”⁷¹.

În mozaicul vieții publice, Biserica se înfățișează ca o instituție publică, dar de natură religioasă, adică o „instituție socială religio-morală”⁷², motiv pentru care toți slujitorii ei, care au calitatea de funcționari publici de natură religioasă, în virtutea principiului nomo-canonice sau pravilnic, se supun, pe lângă

legiurile bisericești, și dispozițiilor care reglementează viața publică⁷³, în speța a funcționarilor publici.

În uzanța limbajului teologic, membrii Bisericii se împart în trei categorii, și anume: mireni, clerici și monahi, legați între ei prin aceeași credință, aceeași nădejde a mântuirii și prin aceeași legătură a desăvârșirii, care este iubirea creștină, dar, datorită faptului că cele trei categorii de membri ai Bisericii se deosebesc între ele prin starea lor harică, ele au fost și sunt numite până astăzi stări bisericești, iar nu altfel, adică nu li se zice nici pături, nici clase sociale, ci, simplu, stări ale Bisericii sau stări bisericești⁷⁴.

Libertatea de asociere sindicală este un drept garantat de prevederile constituționale⁷⁵, precum și a altor legi⁷⁶ și, nu într-ultimul rând, de prevederile Declarației Universale a Drepturilor Omului⁷⁷, de aceea acest drept nu poate fi încălcat de nimeni într-o societate democratică, persoana nefiind supusă „decât numai îngrădirilor stabilite prin lege, exclusiv în scopul de a asigura cuvenită recunoaștere și respectare a drepturilor și libertăților altora și ca să fie satisfăcute justele cerințe ale moralei, ordinii publice și bunăstării generale într-o societate democratică”⁷⁸, numai că, în înființarea unei organizații sindicale în sânul organizației religioase, Biserica Ortodoxă, trebuie să se țină seama nu numai de prevederile legale, ci și de cele canonice sau de legiurile bisericești, pentru că Biserica Ortodoxă, care este majoritară și care prin preponderența numărului de credincioși se poate duce ușor spre o Biserică Națională sau Biserică a Neamului⁷⁹, fără a dori să se prezinte ca un sistem despotice în organizarea și funcționarea sa, are la baza funcționării și desfășurării activității sale misionar-pastorale și gospodăresc-administrative anumite principii fundamentale⁸⁰, care-și au originea în Principiul universal și de armonie născător, de har, tocmai de aceea înțelegem că aceste principii, ce se bucură de comuniunea și de unitatea dogmatică, cultică și canonică cu

principiile fundamentale ale Bisericii Ortodoxe universale⁸¹, nu sunt în contradicție cu principiile oglindite de prevederile Declarației Universale a Drepturilor Omului, ale Constituției și ale legilor în vigoare, ci, din contră, ele, prin „coincidentia oppositorum”, parcă devin tot mai valabile și actuale, prin puterea vie a pogorământului, care face ca litera să nuucidă, ci să dea viață, prin Duhul care „face viu”⁸², căci, dacă am accepta teza, potrivit căreia principiile fundamentale de organizarea și funcționare ale Bisericii Ortodoxe Române ar încălca prevederile Declarației Universale a Drepturilor Omului, ale Constituției și ale legilor în vigoare, aceasta ar însemna că Biserica nu mai este loială Statului și, prin consecință, nu mai este slujitoare omului, cleric și mirean, și atunci și-ar pierde rațiunea ființării ei și a actualizării permanente a Jertfei hristice, ceea ce să nu fie!!!, că acesta ar fi un non-sens al Harului dăruit de Hristosul jertfit și înviat.

a) Mireni

Înainte de a face o interpretare canonic-juridică a deciziei Curții Europene a Drepturilor Omului, consider că este absolut necesar a se face o prezentare a felului cum privește Biserica libertatea de asociere sub formă sindicală a membrilor ei, mireni și clerici, care, în baza principiului ierarhic-sinodal, față de autoritatea bisericească se află într-o relație de supunere fiască, izvorâtă din considerente pur duhovnicești, ei supunându-se ierarhiei bisericești, nu de frică, ci din conștiință sau dintr-un sentiment de sfială, motiv pentru care, la rândul său, obligă ierarhia bisericească la sentimente de afecțiune și grijă părintească față de cei ce-i au sub oblăduire.

Mireni, ca deținători ai stării harice a preoției generale sau a preoției obștești, sunt totalitatea credincioșilor creștini membri ai Bisericii, care nu au stare preoțească în nici una din

treptele sale și nici calitatea de slujitori ai Bisericii, instituți prin hirotesie sau în alt chip⁸³.

Ei nu se confundă cu profanii, care nu au dobândit calitatea de membri ai Biserici, și își manifestă conștiința drepturilor lor și impun respectarea lor prin mijloacele buneii cuviințe și a smereniei caracteristice atitudinii și comportării creștine, precum și, mai ales, prin îndeplinirea cu tragere de inimă a îndatoririlor pe care le au față de Biserică⁸⁴.

Elementul mirean este un element constitutiv esențial al Bisericii, fără de care Biserica nu poate să existe, mireni având să existe ca un element care condiționează, atât în existența, cât și în lucrarea sa, elementul sacerdotal sau clerical, precum și, deopotrivă, principiul ierarhic cu cel sinodal, strict determinate în apariția și în funcționarea lor bisericească de existența elementului clerical și de lucrarea acestuia⁸⁵.

Pentru ca să existe principiul ierarhic, trebuie să existe ierarhie, adică preoție sau cler, iar, pentru ca să existe preoție, trebuie să existe și credincioși simpli, adică să existe elementul mirean, căci fără de acesta nu are rațiune nici preoția, nici principiul derivat din ea și cunoscut sub numele de principiul ierarhic, ca principiu propriu al înseși existenței și lucrării preoției⁸⁶.

Practica constantă a Bisericii Răsăritene a recunoscut elementului mirean calitatea de subiect de drept, calitate care este și rămâne de sine stătătoare întocmai, precum este și aceea a clerului, și care i-a fost consacrată printr-o practică îndelungată, căreia nu i se poate opune în mod valabil, nici un considerent teologic și nici o rânduială canonică contrară, dacă ar exista vreunele ca acestea⁸⁷.

Elementul mirean nu poate să aibă o poziție vagă, nedeterminată în viața Bisericii sau care să poată fi exprimată numai printr-o sumă de îndatoriri cu caracter religios și moral, fără de îndatoriri cu caracter juridic și de drepturi

corespunzătoare de aceeași natură, ci, în calitate lor de subiect de drept, pe care o au mireni în Biserică, ei dețin și exercită drepturi, după cum au și după cum îndeplinesc și îndatoriri, cu titlu propriu, adică în titlul de drepturi și îndatoriri care țin de starea lor sau care sunt legate existențial de această stare și care nu sunt, prin urmare, niște simple concesiuni din partea clerului sau din partea așa-zisei Biserici conducătoare⁸⁸.

Îndatoririle mirenilor constituie, în același timp, și drepturi prin care ei participă, în mod obligatoriu, la o seamă de lucrări bisericești, fără de care nu se poate duce la îndeplinire misiunea Bisericii, participarea mirenilor la îndeplinirea funcțiilor executive în viața Bisericii afirmându-se dintru început cu deosebire prin colaborarea lor în actele de alegere a clerului și a altor organe de conducere a Bisericii, precum și la actele de administrare a averilor bisericești⁸⁹.

Mireni au următoarele drepturi⁹⁰:

- de a beneficia de asistență religioasă;
- de a alege și a fi aleși în organismele parohiale;
- de a beneficia de ajutor filantropic, după posibilități;

În ceea ce privește îndatoririle, pe care le au mireni trebuie precizat faptul că aceștia au atât îndatoriri religio-morale cât și juridice.

Mireni au următoarele îndatoriri religio-morale⁹¹:

- păstrarea și propovăduirea adevărului revelat;
- sfințirea vieții credincioșilor;
- cârmuirea sau conducerea credincioșilor sau a întregului corp al Bisericii;
- viețuirea potrivit învățaturii de credință ortodoxă;
- participarea la sfințele slujbe;
- împărtășirea cu Sfintele Taine;
- împlinirea faptelor milei creștine;

- întreținerea și ajutorarea Bisericii și a slujitorilor ei.

Mirenii au următoarele îndatoriri juridice⁹²:

- să se asocieze constituind obști sau comunități bisericești locale sau teritoriale, pentru ca în cadrul acestora să se poată desfășura lucrarea mântuitoare și ca, prin buna lor organizare, prin solidaritatea și împreună-lucrarea frățească a membrilor lot, Biserica să poată dăinui;

- să contribuie cu toate mijloacele materiale, de care pot dispune, la întreținerea chipului social organizatoric al Bisericii, adică la asigurarea cheltuielilor, pe care le necesită organizarea obștilor și lucrarea de păstrare a coeziunii acestora, precum și cea de ajutorare a membrilor lipsiți de cele trebuincioase pentru trai, apoi pentru asigurarea întreținerii clerului și a cultului, adică a tuturor trebuințelor de cult, cum ar fi: clădirile de cult și orice casă sau așezăminte necesare pentru lucrarea Bisericii;

- să contribuie prin destoinicia sau prin talentele lor la buna desfășurare a lucrării bisericești, pe măsura posibilă a acestor nevoi;

- să răspundă la apelurile, pe care le fac slujitorii Bisericii la concursul pentru orice lucrare potrivită cu misiunea Bisericii și posibilă de săvârșit spre folosul ei, dar deopotrivă și spre folosul obștii mai mari în care există și-și desfășoară Biserica lucrarea sa mântuitoare, adică spre folosul societății civile sau a Statului.

În ceea ce privește libertatea de asociere a mirenilor, Biserica recunoaște și garantează dreptul la asociere, dar aceasta numai în forme de organizare conforme cu rânduilele tradiționale și canonice ale Ortodoxiei, mirenilor asigurându-li-se participarea la exercitarea puterii bisericești în forme și limite care nu depășesc îndatoririle și drepturile specifice ale stării preoțești în toate treptele sale, limitele colaborării clerului cu mirenii fiind determinate de rânduilele tradiționale și canonice,

care nu permit substituirea funcțiilor stării preoțești prin activități ale stării mirenești, ci exprimă constant și asigură o deosebire justă între poziția și drepturile fiecăreia din aceste două stării⁹³.

Deci, Biserica nu îngreșește libertatea de asociere a mirenilor, numai că permite aceasta doar în forme specifice organizatorice, adică sub forma organismelor specifice de reprezentare ori consultative sau sub forma grupurilor de lucru constituite pe lângă diferite eșaloane, cum ar fi: Adunarea Parohială, Comitetului Parohial, Consiliul Parohial, Adunarea Eparhială, Consiliul Eparhial și Adunarea Națională Bisericească, unde reprezentarea mirenilor se face, direct sau indirect, în proporție de două treimi (2/3) din numărul de membrii, ce constituie aceste organisme.

Organismele bisericești de reprezentare sau consultative respectă criteriul competenței teritoriale, în sensul că reprezintă drepturile și interesele legale și religios-morale ale membrilor Bisericii de la nivelul parohiei, ca cea mai mică unitate administrativ-teritorială a Bisericii, care cuprinde comunitatea creștinilor ortodocși, clerici și mireni, situată pe un anumit teritoriu și subordonată centrului eparhial din punct de vedere canonic, juridic, administrativ și patrimonial, până la nivelul patriarhiei, ca unitatea administrativ-teritorială cea mai mare a Bisericii Ortodoxe Române, care cuprinde toate eparhiile (arhiepiscopii și episcopii) grupate în mitropolii, precum și alte unități administrativ-teritoriale în interiorul sau în afara granițelor României⁹⁴.

La nivelul parohiei, mirenii se asociază sub forma Adunării parohiale, a Consiliului Parohial și a Comitetului Parohial, organisme bisericești de deliberare și executare. Adunarea Parohială este organismul bisericesc deliberativ, compus din credincioșii majori ai parohiei, bărbați și femei, care mărturisesc prin credința, faptele și ținuta lor morală, atașamentul

față de Biserica Ortodoxă, de învățătura ei de credință și de instituțiile ei⁹⁵, și exprimă voința membrilor parohiei, prin atribuțiile sale având a se îngriji de respectarea drepturilor și intereselor legale și religios-morale ale membrilor parohiei, având ca obiectiv și următoarele: alegerea membrilor Consiliului parohial și pe cei ai Comitetului Parohial, aprobarea raportului de activitate al Consiliului parohial și al Comitetului parohial, înființarea de fonduri cu scop bisericesc, cultural sau social-filantropic, stabilirea normelor pentru completarea resurselor financiare necesare parohiei, precum și examinarea și completarea raportului anual despre mersul tuturor activităților parohiei⁹⁶.

Ca organism bisericesc executiv de reprezentare a drepturilor și intereselor legitime legale și religios-morale, la nivelul parohiei, există Consiliul Parohial, care este organismul bisericesc executiv al Adunării Parohiale și care, în afara atribuțiilor prevăzute la art. 55, lit. a), b), c), d), e), i) și j) al Statutului Bisericii Ortodoxe Române, exercită toate atribuțiile Adunării Parohiale, când aceasta nu este întrunită, având ca obiectiv și următoarele: desemnarea dintre membrii Adunării Parohiale a unui delegat, pentru alegerea membrilor mireni ai Adunării Eparhiale din circumscripția respectivă, întocmirea bugetului parohial și urmărirea modului de chivernisire al acestuia, întocmirea raportului privind contul de execuție și bilanțul financiar-contabil al parohiei, elaborarea raportului anual privind activitatea Consiliului Parohial, precum și verificarea financiară anuală a gestiunii Comitetului Parohial⁹⁷.

Pe lângă aceste două organisme bisericești de reprezentare a drepturilor și intereselor legitime legale și religios-morale, la nivelul parohiei, mai există și Comitetul Parohial, care este organismul bisericesc parohial, ce, sub președinția preotului paroh, ajutat de un birou de conducere compus din: coordonator de programe, secretar și casier, prin intermediul a cinci servicii,

și anume: social, misionar, cultural, pentru tineret și administrativ-gospodăresc, desfășoară activități specifice pastoral-misionare și administrativ-gospodărești, de promovare a drepturilor și intereselor legitime socio-economico-profesional-culturale ale membrilor parohiei, clerici și mireni⁹⁸.

În cazul în care organismele bisericești de reprezentare a drepturilor și intereselor legitime legale și religios-morale ale membrilor parohiei nu reușesc să susțină cauzele și trebuințele parohiei, în baza principiului de frățietate și întrajutorare creștină și al principiului ierarhic-sinodal, acestea pot colabora cu alte parohii, cu filiale ale asociațiilor și fundațiilor bisericești constituite cu aprobarea Sfântului Sinod sau cu binecuvântarea Chiriarhului și, de asemenea, se pot adresa Adunării Eparhiale, care, ca organism bisericesc deliberativ pentru toate problemele administrative, culturale, social-filantropice, economice și patrimoniale ale eparhiei, desfășoară activități specifice de promovare a drepturilor și intereselor legitime socio-economico-profesional-culturale ale membrilor Eparhiei respective⁹⁹.

Fac mențiunea că Adunarea Eparhială reprezintă organismul bisericesc deliberativ ce-și întinde competența de reprezentare la nivelul unei unități administrativ-teritoriale bisericești superioare parohiei, adică la nivelul unităților administrativ-teritoriale bisericești constituite din mânăstirile, aflate pe un anumit teritoriu, și dintr-un număr de parohii, grupate în protopopiate¹⁰⁰.

Ca organism bisericesc deliberativ, cu binecuvântarea Chiriarhului, Adunarea Eparhială, care este compusă din reprezentanții aleși ai clerului și ai credincioșilor, în proporție de o treime clerici și două treimi mireni, studiază și formulează propuneri asupra problemelor administrative, culturale, social-filantropice, economice și patrimoniale ale eparhiei, prin intermediul a cinci Comisii de lucru permanente, și anume: Comisia administrativ-bisericească, Comisia culturală și